

Kulturni turizam s posebnim osvrtom na općinu Žminj

Brnelić, Aurora

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:164588>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

AURORA BRNELIĆ

KULTURNI TURIZAM S POSEBNIM OSVRTOM NA OPĆINU ŽMINJ

Završni rad

Pula, kolovoz, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

AURORA BRNELIĆ

KULTURNI TURIZAM S POSEBNIM OSVRTOM NA OPĆINU ŽMINJ

Završni rad

JMBAG: 0303060237, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Komodifikacija u turizmu

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mauro Dujmović

Pula, kolovoz, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Aurora Brnelić, kandidat za prvostupnika kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Aurora Brnelić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Kulturni turizam s posebnim osvrtom na Općinu Žminj koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj:

UVOD	1
1. KULTURNI TURIZAM – TEORIJSKE ODREDNICE	2
1.1. Međuovisnost kulture i turizma	2
1.2. Definicije kulturnog turizma	3
1.2.1. Kulturni turist	7
1.3. Povijest kulturnog turizma.....	10
1.4. Europski kulturni turizam	11
1.5. Pozitivni i negativni učinci razvoja kulturnog turizma	14
1.5.1. Pozitivni učinci razvoja kulturnog turizma	14
1.5.2. Negativni učinci razvoja kulturnog turizma	15
2. HRVATSKI KULTURNI TURIZAM	16
2.1. Obilježja i stanje kulturnog turizma u Republici Hrvatskoj	16
2.2. Prioriteti za razvoj kulturnog turizma u Republici Hrvatskoj	18
2.3. Problemi kulturnog turizma U Republici Hrvatskoj.....	19
3. OPĆINA ŽMINJ KAO TURISTIČKA DESTINACIJA KULTURNOG TURIZMA	22
3.1. Osnovni podaci	22
3.2. Povijesni pregled razvoja.....	23
3.2.1. Prapovijest i antika	23
3.2.2. Srednji vijek	25
3.2.3. Rani novi vijek i 19. st.	26
3.3. Kulturno-povijesna baština na području Općine Žminj	27
3.3.1. Materijalna kulturno-povijesna baština	28
3.3.2. Nematerijalna kulturno-povijesna baština.....	36
ZAKLJUČAK	41
LITERATURA.....	42
POPIS PRILOGA.....	45
SAŽETAK.....	47
SUMMARY	48

UVOD

Tema ovog završnog rada jest kulturni turizam s posebnim osvrtom na Općinu Žminj. Odabir ove teme proizlazi iz činjenice da pojam kulturnog turizma u sebi sjedinjuje pojmove kulture i turizma. Ako se ta dva pojma pokušaju zamisliti u nekom kontekstu, vidjet ćemo da su vrlo blisko vezani i da se vrlo dobro upotpunjuju. Posebni osvrt na Općinu Žminj potrebno je obraditi da bi se na taj način dobio uvid u stanje kulturnog turizma na području središnje kontinentalne Istre.

Ovaj završni rad podijeljen je na 3 sastavne cjeline. Prva cjelina sadrži početne teorijske odrednice kako bismo što lakše mogli razumjeti sam pojam kulturnog turizma. U sklopu te cjeline objašnjavaju se pojmovi poput definicije samog kulturnog turizma i pojma kulturnog turista. Također, objašnjava se međuovisnost kulture i turizma te se navode pozitivni i negativni učinci razvoja. U toj cjelini potrebno je spomenuti samu povijest kulturnog turizma kao i kulturni turizam u Europi.

Sljedeća cjelina odnosi se na hrvatski kulturni turizam. Navedena cjelina podijeljena je na nekoliko potpoglavlja u kojima se obrađuju teme poput obilježja i stanja kulturnog turizma u Hrvatskoj te zatim se navode prioriteti za razvoj, ali također i problemi koji ga sprječavaju u tom razvoju.

U trećoj se cjelini obrađuje Općina Žminj kao destinacija kulturog turizma. U toj se cjelini navode osnovni podaci o općini te povijesni pregled razvoja iste. Također, slijedi i podpoglavlje koje se odnosi na kulturno-povijesnu baštinu na području Općine Žminj koja će biti podjeljena na materijalnu i nematerijalnu.

Na kraju slijedi zaključak u kojem se ukratko rezimiraju prethodno obrađene činjenice iz navedenih poglavlja.

Za potrebe izrade ovog završnog rada, podaci koji su korišteni pronađeni su u Sveučilišnoj knjižnici u Puli, Gradskoj knjižnici Pula i Žminj, ali i na službenim internetskim portalima.

1. KULTURNI TURIZAM – TEORIJSKE ODREDNICE

Kulturni turizam je često upotrebljavan pojam, ali također često nije dovoljno dobro definiran te i sami turisti koji ga koriste ne znaju točno kako bi ga nazvali, gdje bi ga svrstali te što se točno podrazumijeva pod tim pojmom.

Kako bi uopće mogli govoriti o pojmu kulturnog turizma, potrebno je razjasniti pojmove poput kulture i turizma. Također, definiranjem kulturnog turizma potrebno je osvrnuti se na njegovu povijest, kako u Europi, tako i u Hrvatskoj te njegove učinke razvoja bili oni pozitivni ili pak negativni.

1.1. Međuovisnost kulture i turizma

U današnje vrijeme postoji vrlo malo termina koji se upotrebljavaju u tako velikoj mjeri kao što su turist i turizam, a da njihovo značenje nije precizno određeno. Možemo reći da postoji veliki broj definicija samog turizma. Za jedne je turizam dokolica, putovanje, rekreacija, godišnji odmor i sl., dok je za druge, koji rade u turizmu, taj pojam zapravo nešto sasvim suprotno jer je vezan uz intenzivan rad i zaradu. Nadalje, jedni ističu doprinos turizma zdravlju, kulturnom uzdizanju, obrazovanju, zbližavanju ljudi i miru, dok drugi pak ističu utjecaj turizma na povećanje produktivnosti rada, platnu bilancu, razvoj nerazvijenih krajeva itd. Definicije su u pravilu različite, no iz svake od njih se može zaključiti da je turizam izrazito kompleksna i heterogena pojava. Upravo je to razlog promatranja turizma kroz različite definicije i pristupe koji dovode do različitih zaključaka (Petrić, 2006.).

Kultura izravno utječe na turizam, a turizam sve više utječe na kulturu koja postaje važan motiv turističkih putovanja. Destinacije se sve više orijentiraju na kulturni turizam, a razlozi su brojni; radi se o manjem tržišnom segmentu stoga nema prevelikih dolazaka i time je lokalno stanovništvo u boljoj situaciji te je otvorenije prema tim turistima i pridaje im više pažnje, a kulturni turisti upravo to simpatiziraju i traže. U novijem je razdoblju razumijevanje odnosa kulture i turizma doživjelo određene promjene do kojih je došlo širim razumijevanjem proizvoda i proizvodnje pa tako i u razumijevanju kulture kao proizvoda. U turizmu nastaju specifična područja potražnje koja se stalno razvijaju jer turisti traže autentičnost i kulturno značenje (Pančić Kombol, 2006.).

1.2. Definicije kulturnog turizma

Kao što je prethodno rečeno, ne postoji jedna, jedinstvena definicija kojom bi se mogao posve objasniti pojam kulturog turizma. Kako je definicija zapravo nedefinirana, tako je i samo ime. Neki ga nazivaju kulturnim turizmom, neki turizmom baštine, a neki pak turizmom kulturne baštine. Danas se ti pojmovi često upotrebljavaju, no nije u potpunosti jasno na što se oni odnose. Ta kompleksnost dovodi do poteškoća u definiranju pojma (Jelinčić, 2008.).

UNWTO (1985.) je definirala kulturni turizam kao „putovanja motivirana kulturom poput studijskih, kazališnih i kulturnih tura, putovanja na festivale i slična događanja, posjete povijesnim lokalitetima i spomenicima, putovanja kako bi se proučavala priroda, folklor ili umjetnost te hodočašća“ (Mikulić, 2012, str. 84.). Ova definicija upućuje nas na stav brojih autora koji smatraju kako su kulturni turisti za putovanje motivirani na druge načine od ostalih turista kao što su to naprimjer turisti masovnog turizma.

Pod pojmom kulturni turizam podrazumijevaju se posjeti različitim muzejima, izložbama, koncertima, ili je takva vrsta vezana uz materijalnu, tj. 'izgrađenu' baštinu. Kulturni turizam je oblik turizma čija je svrha otkrivanje mnogobrojnih spomenika i lokaliteta. Zbog toga ima pozitivne učinke na iste tako što doprinosi njihovom održavanju i očuvanju. Ovaj oblik turizma u stvari opravdava napore koje spomenuto održavanje i očuvanje zahtijevaju od ljudske zajednice zbog socio-kulturne i ekonomske dobrobiti koju donose lokalnom stanovništvu. Osim kulturne baštine velik udio u kulturnom turizmu ima i tradicija nekog područja koja čini temeljni dio svake kulture. U baštinu tradicionalnog društva ubrajaju se priče, pjesme, događaji, blagdani ili plesovi (nematerijalna baština) koji se prenose iz generacije u generaciju, a ne samo građevine određenog mjesta što čine materijalnu baštinu (Jelinčić, 2008.). Pojam kulturnog turizma općenito se primjenjuje na putovanja koja uključuju posjet kulturnim resursima bez obzira na inicijalnu motivaciju. Kulturu ne obilježava samo posjet muzeju ili koncertu, tj. njezinu institucionaliziranom obliku, već ona može biti i nematerijalne prirode. UNESCO u proučavanju baštine razlikuje tzv. 'tangible' i 'intangible heritage', tj. opipljivu i neopipljivu baštinu. Opipljiva se baština pritom odnosi na materijalne, a neopipljiva na duhovne oblike kulture. Nešto se rjeđe za tu

tzv. materijalnu aktivnost, tj. za obilazak povijesnih građevina i lokaliteta, posjet muzejima, umjetničkim galerijama itd., upotrebljavaju termini 'povijesni turizam' ili 'baštinski turizam'. No u literaturi 'baštinski turizam' često uključuje i prirodne fenomene i scenske umjetnosti (Jelinčić, 2008.).

Jedna od najčešće korištenih definicija kulturnog turizma jest sljedeća: „Kulturni turizam označava kretanje ljudi koje je uzrokovano kulturnim atrakcijama izvan njihovog uobičajenog mjesta stanovanja, s namjerom sakupljanja novih informacija i iskustava kako bi zadovoljili svoje kulturne potrebe“ (www.culturenet.hr, 31.07.2018.). Također, važno je napomenuti da ta definicija nije u potpunosti zadovoljavajuća jer obuhvaća samo atrakcije, a one naravno ne čine ukupni kulturni turizam, već on obuhvaća i druge čimbenike koji ga nadopunjuju. Pojedini turisti imaju svoje vlastite razloge radi kojih posjećuju neko mjesto. Ponekad su to stvarno samo atrakcije, tj. određeni lokaliteti, dok to može biti i upoznavanje kulture, tradicije i običaja nekoga kraja.

S obzirom na složenost definiranja pojma kulturnog turizma, radi lakšeg razumijevanja potrebno ga je podijeliti u nekoliko podskupina (Smith, 2009. navedeno u radu Dujmović, 2014.): turizam naslijeđa, turizam umjetnosti, kreativni turizam, urbani kulturni turizam, ruralni kulturni turizam i domorodački turizam. U nastavku slijedi detaljniji opis svakakog od prethodno navedenih pojmova.

1. Turizam naslijeđa

Turizam naslijeđa se temelji na nostalgiji i želji za iskustvom različitih kultura. U širem smislu taj se pojam može koristiti u opisivanju tradicije i stvaralaštva koji su naslijeđeni iz prošlosti (Pančić Kombol, 2006.).

Odnosi se na materijalnu kulturno povijesnu baštinu (spomenike, građevine, arheološka nalazišta i dr.) i na nematerijalnu poput tradicije, običaja, vjerovanja i dr.

Kako bi se što jasnije mogao definirati pojam turizma naslijeđa, potrebno je napraviti razliku između pojmova prošlosti, povijesti i baštine. Prošlost se odnosi na sve već zbivene događaje, povijest na zadatak današnjih povijesničara da objasne određene aspekte prošlosti, dok baština obuhvaća svu suvremenu interpretaciju i reprezentaciju prošlosti (Graham et al, 2000. navedeno u radu Dujmović, 2014.).

Važan aspekt privlačnosti u turizma naslijeđa su mnogobrojni spomenici i područja svjetskog naslijeđa koja su upisana u popis UNESCO-a.

2. Turizam umjetnosti

Turizam umjetnosti usmjeren je na različita iskustva ljudi izražena kroz slikarstvo, kiparstvo, kazalište te druge kreativne oblike čovjekova izražavanja. Osnovne aktivnosti turista su obilazak gradova i povijesnih lokaliteta, posjećivanje muzeja i galerija te prisustvovanje na različitim umjetničkim priredbama i festivalima. Različite umjetničke priredbe i izložbe već su postale redovitim dijelom turističke ponude pojedinih gradova (Pančić Kombol, 2006.). Potražnja za turizmom umjetnosti raste usporedno sa sazrijevanjem turističkog tržišta. Svake je godine sve veći broj muzeja, galerija, umjetničkih priredbi i festivala koji privlače turiste. Rast turizma umjetnosti može se pripisati širenju svijesti o umjetnosti, sve većim zaradama, višku slobodnog vremena te sve većoj čovjekovoj mobilnosti (Dujmović, 2014.).

3. Kreativni turizam

Kreativni turizam čini spoj turizma sa kreativnošću. Raymond kreativni turizam definira kao oblik turizma koji se razvio iz kulturnog turizma, a uključuje učenje nekih vještina, za vrijeme godišnjeg odmora, koje pripadaju kulturi receptivne zemlje. Kreativni turisti razvijaju svoj kreativni potencijal, približavaju se lokalnom stanovništvu aktivno sudjelujući u različitim radionicama. Radi se dakle o suženoj tržišnoj niši koja je potpuno u skladu s postmodernističkim konceptom turizma jer promiče iskustvene aktivnosti. Turoist kreativnog turizma može krenuti na putovanje upravo zato jer ga privlači taj kreativni aspekt no češći je slučaj da kreativni turizam ispunjava ulogu tržišne niše: osnovna motivacija za putovanje je upoznavanje određene destinacije, a kreativni programi pružaju se kao dodatna ponuda (Jelinčić, 2008.).

4. Urbani kulturni turizam

Fokusiran je na aktivnosti koje se događaju u gradovima. Ovaj aspekt kulturnog turizma posebno je zastupljen kod obnove bivših industrijskih gradova ili gradskih središta koja postaju mjestima novih turističkih atrakcija u obliku zabavnih kompleksa i kompleksa za provođenje slobodnog vremena te novih kulturnih četvrti i megadogađaja (Dujmović, 2014.).

5. Ruralni kulturni turizam

Ovaj oblik kulturnog turizma se razvija u ruralnim područjima gdje je glavna turistička atrakcija priroda. Aktivnosti su usredotočene na ekološki i poljoprivredni razvoj, gastronomiju ili kulturne krajolike poznate po bogatoj povijesti (Dujmović, 2014.).

6. Etnički ili domorodački turizam

Privlači one turiste koji žele doživjeti iskonsko iskustvo kroz posjete lokalnom stanovništvu u njihovim naseljima i koji žele sudjelovati u njihovim kulturnim običajima i tradiciji. U većini slučajeva riječ je o prirodnim rezervatima, nacionalnim parkovima, džunglama, pustinji ili pak planinskim predjelima koji nisu dostupni prosječnom turistu (Dujmović, 2014.).

Nadalje, u skladu s kulturnom motiviranošću turista za putovanje, tipologija kulturnog turizma može se razviti i prema stupnju motivacije pa tako razlikujemo primarnu, usputnu i slučajnu motivaciju. Ako turist ide u posjet određenoj lokaciji sa jasnom namjerom da se uključi u kulturni turizam, odnosno da posjećuje mjesto isključivo zbog njegovih kulturnih vrijednosti onda govorimo o primarnoj motivaciji. Takva putovanja obično uključuju posjete glazbenim festivalima, koncertima, kazališnim predstavama, izložbama i sl. O usputnoj motivaciji je riječ kada turist zbog određenog primarnog razloga (koji nema veze s kulturom) posjećuje neku lokaciju, a sekundarnu motivaciju predstavlja i posjet zbog kulture određenog mjesta. Valja naglasiti da takav turist ima namjeru posjećivanja kulturnih događanja, no to mu nije primarni motiv za putovanje. U tom slučaju on boravi u određenoj destinaciji radi odmora, posla, posjeta nekoj sportskoj manifestaciji i sl., a pritom posjećuje i kakvu izložbu, uživa u gastronomskim specijalitetima ili pak upoznaje jezik lokalne zajednice. Posljednja je slučajna vrsta motivacije koja označava putovanje ili odmor turista koji nema namjeru upoznati kulturnu baštinu određene destinacije, ali za vrijeme svog boravka dolazi u kontakt s lokalnim stanovništvom i možda tek usputno, upoznaje njihov način života, tradiciju, običaje, jednom riječju kulturu (Jelinčić, 2008.).

1.2.1. Kulturni turist

„Kulturni“ turist se uobičajeno poima kao pojedinac koji ima visoki socio-ekonomski status, visoko je obrazovan te ima odgovarajuće slobodno vrijeme i razvijenu kulturnu potrebu. On ima specifične interese, troši više novca u hotelima, restoranima i općenito kupuje više te je pretežito starije dobi. Većinom su to iskusni putnici koji posjećuju nadprosječan broj kulturnih atrakcija tijekom svojega putovanja te se rado uključuju u sve češće organizirane kulturološke ture. Bitno je spomenuti kako kulturni turist u svakodnevnom životu učestalo posjećuje kulturne atrakcije (Geić, 2011.).

Na turističkom tržištu vidljiv je sve veći trend rasta potražnje za kulturnim turizmom. Upravo je taj trend uvjetovan socio-demografskim promjenama, većim stupnjem obrazovanja, promjenama životnog stila, porastom broja starijih stanovnika koji imaju izražen interes za kulturu, sve manjim interesom za odmorom sunca i mora, potragom za alternativnim aktivnostima kako bi se na taj način slobodno vrijeme moglo najkvalitetnije iskoristiti. Valja imati na umu kako je potražnja na turističkom tržištu iznimno heterogena stoga se turisti razlikuju po ulozi koju kultura ima u njihovoj motivaciji prilikom putovanja. Vezanost turizma uz kulturu dovodi do složene tipologije kulturnih turista koja je nekad bila teško objašnjiva. Naime, kompleksnost same definicije pojma kulturnog turizma odražava se i na kompleksnost poimanja kulturnih turista (Dadić, 2014.).

Bywater (1993.) je podijelio kulturne turiste u tri razine, odnosno kategorije u koje uključuje i lokalno stanovništvo, a pravi razliku između turista motiviranih, inspiriranih i privučenih kulturom.

a) Turisti motivirani kulturom

Ovu grupu čini 5-15 posto turista te oko 5 posto lokalnih stanovnika kojima je upravo kultura osnovna motivacija za putovanje. Taj tip turista prisustvuje izrazitim kulturnim događajima i posjećuje kulturne atrakcije, a izbor destinacije u pravilu ovisi o njegovim specijaliziranim interesima. No, ipak taj tip turista ne mora nužno imati specijaliziran interes, već ga može mijenjati, ali mu motivacija uvijek ostaje u domeni kulture jer počiva na kulturnom znanju. Ovi turisti osim kulturnog proizvoda očekuju

po potrebi i drugi osmišljeni kvalitetni paket primjerice prijevoz, smještaj, restorane i posebne sadržaje visoke kvalitete.

b) Turisti inspirirani kulturom

Ovo je najveća skupina u koju spada oko 30 posto turista i otprilike 15 posto lokalnih stanovnika. Njih privlače svima poznati kulturni lokaliteti, atrakcije ili događaji, kao što su naprimjer popularne izložbe. Osjetljivi su na cijenu i traže vrijednost za novac. Oni su tek djelomično motivirani kulturom stoga ih privlače uglavnom dobro reklamirane i popularne predstave, koncerti ili izložbe i rijetko imaju išta više od površne znatiželje za lokalnu kulturu. Oni će posjetiti kulturne atrakcije pod uvjetom da za to imaju vremena, da su im one lako dostupne te ako im nude vrijednost za novac.

c) Turisti privučeni kulturom

Oni čine otprilike 20 posto turista te 20 posto lokalnih stanovnika. Također, nazivaju se i turistima slučajne ili usputne kulturne motivacije čija motivacija dolaska u destinaciju nije bila kultura. Oni u načelu nemaju nikakvu kulturnu motivaciju i najčešće su to masovni turisti, iako drugi oblici turizma nisu isključeni. Ova grupa ne planira svoj posjet kulturnim atrakcijama, ali će ih posjetiti ako su im ponuđene tijekom njihova boravka. Za ovu grupu lokalni kulturni resursi mogu biti atraktivni pod uvjetom da su na vrijeme dobili informacije o predstavama, izložbama ili kulturnim i povijesnim atrakcijama lokaliteta. Ključni elementi za privlačenje ove grupe turista su prvenstveno marketing u samoj destinaciji, pravovremeno informiranje, dostupnost atrakcije i lakoća rezerviranja tj. kupnje ulaznica (Čorak i Mikačić, 2006.).

Također postoji još jedna podjela, a to je prema Stebbinsu (1996.) gdje možemo razlikovati općeg i specijaliziranog kulturnog turista.

a) Opći kulturni turist

Općeg kulturnog turista zanima šire područje kulture, a pritom posjećuje određeni grad, regiju ili zemlju težeći za razumijevanjem i sudjelovanjem u oblicima kulturnog života toga mjesta. Njegovo se kulturno znanje povećava u skladu s njegovim praktičnim znanjem, pri čemu on uči o tome kako se odnositi prema lokalnim ljudima i kako sudjelovati u svakodnevnim aktivnostima u nepoznatoj okolini.

b) Specijalizirani kulturni turist

Specijalizirani kulturni turist koncentrira se na jedan ili manji broj lokaliteta ili kulturnih entiteta. On kontinuirano posjećuje određeni grad, regiju ili zemlju u potrazi za širokim kulturnim razumijevanjem toga grada, regije ili zemlje (Jelinčić, 2008.).

Kako bi se termin „kulturni turist“ mogao još bolje razjasniti, provedena su brojna istraživanja upravo na tu temu. Provedeno je istraživanje kojim se došlo do zaključka što u današnje vrijeme kulturne turiste zanima u pojedinoj destinaciji, tj. što žele od kulturnog turizma te destinacije. U prethodno spomenutom istraživanju turiste su generacijski podijelili u pojedine skupine kako bi ih se lakše moglo istražiti. U nastavku slijede rezultati provedenog istraživanja (www.ekonomskiportal.com, 31.08.2018.):

a) Generacija Y

U potrazi je za stimulacijom mudrosti. Zanimljive su im aktivnosti poput branja maslina, grožđa, šetnje, učenje jezika, pisma i sl.

b) Generacija X

To je skupina parova bez djece i s dvostrukim prihodima koji traže izazove te energiziranje. Na svom putovanju kreativnost izražavaju kroz različite radionice poput onih keramičarskih.

c) Poslovni korisnici

To su biznismeni koji na putovanju traže inspiraciju i kreativnost. Oni na odmoru žele aktivnosti npr. kušanja nove hrane i natjecanja poput onog u branju kukuruza.

d) Suvremene obitelji

Obitelji su okrenute zabavi i komunikaciji. Zanimljive su im aktivnosti poput bicikliranja i organiziranih putovanja te im se jedna od najčešćih oblika kreativnosti svodi na slikanje.

e) OPAL (Old People Active Life)

To je generacija 60+ koja je u potrazi za samospoznajom, transformacijom i duhovnošću. Zanima ih čisti, izvorni oblik odmora i rekreacija poput jahanja, eno-gastronomije, bicikliranja, učenja pjesama, lončarstva i sl.

Poznavanje tipologije kulturnih turista baza je za stvaranje strategije razvoja kulturnog turizam na lokalnoj, regionalnoj ili pak nacionalnoj razini kako bismo znali kojem se tržištu obraćamo, tj. na koju tržišnu nišu ciljamo.

1.3. Povijest kulturnog turizma

Kulturni turizam je kao pojam u akademskom smislu ušao u uporabu 80-ih godina prošlog stoljeća, kada se javlja trend 'prepuštanja' kulture tržištu zbog nemogućnosti da se ona financira iz državnog proračuna. No, praksa kulturnog turizma postoji mnogo dulje i razvija se čak i u doba masovnog turizma, koji se zbog svojih karakteristika smatra potpuno suprotnim tržištem. Početak razvoja kulturnog turizma istraživačima je nepoznat zbog toga što svako putovanje može se okarakterizirati kao kulturno jer putnik, namjerno ili slučajno, upoznaje kulturu s kojom na putovanju dolazi u kontakt. Tek 50-ih godina 20. stoljeća masovni se turizam snažno razvija i postaje pristupačan svakom čovjeku. To možemo zahvaliti snažnom tehnološkom napretku, boljoj zaradi i višku slobodnog vremena. Do tada je on bio privilegija bogatih i imućnijih ljudi, bio je rezerviran samo za više klase. U to vrijeme osnovni motiv putovanja nije bila kultura, već odmor i promjena lokacije. Nadalje, sve veća obrazovanost putnika, još veće zarade i zasićenje jednostranošću turističke ponude u osamdesetim godinama 20. stoljeća stvaraju novi tip putnika: postmodernog turista. Taj tip turista zahtjeva iskustvo, novost, aktivnost i edukaciju prilikom svog putovanja. Zahvaljujući takvoj vrsti potražnje, turističko se tržište sve više segmentiralo na specijalizirane oblike, kao što su npr: sportski, vjerski, seoski, kongresni, zdravstveni, avanturistički, robinzonski i, za potrebe ovog rada, najvažniji kulturni turizam (Tomljenović, 2006.).

Kulturnim se turizmom smatra novo tržište nastalo fragmentacijom potražnje i stvaranjem tržišnih niša. Smatra se da su turisti motivirani kulturom obrazovaniji, da više troše i da su odani potrošači, čiji će interes i potražnja sve više rasti. Činjenica je

da je kulturna ponuda doživjela izuzetnu ekspanziju, evidentnu, između ostaloga, i po povećanju broja novih muzeja. Njihova orijentacija na turiste potaknula je međusobnu suradnju dvaju sektora, kulture i turizma. Za mnoge destinacije kulturni je turizam mehanizam ekonomske regeneracije i očuvanja kulturne baštine. Kultura se uspjela probiti na tržište kao osnovna ponuda u turizmu jer su u svijetu sve češći tzv. 'city breaks' (obično vikend-programi), koji se uvelike zasnivaju na kulturnim resursima (Tomljenović, 2006.).

1.4. Europski kulturni turizam

Trendovi kulturnog turizma u Europi pokazali su pojačanu potražnju za tim oblikom turizma, a posljedično i pojačanu ponudu, konkurenciju, potrošnju popularne kulture te prelazak s tržišne niše na masovno tržište. Polariziraju se velike i male atrakcije, pojačava komercijalizacija kulture i pojavljuju se specijalizirani proizvođači. Danas u Europi postoji priličan broj specijaliziranih kulturno-turističkih operatora koji organiziraju putovanja po Europi. Kulturni proizvodi koje nude još su pretežno proizvodi 'visoke kulture', a uključuju elemente glazbe, umjetnosti i arhitekture. Svako putovanje prati stručni vodič.

Iako se većina putovanja još uvijek usredotočuje na velike europske gradove, broj specijaliziranih operatora raste. Veličina grupe često je ograničena, u destinaciji se provodi nekoliko dana kako bi se pridonijelo lokalnom gospodarstvu, upotrebljava se javni prijevoz kako bi se izbjegle gužve koje stvaraju turistički autobusi, turisti odsjedaju u malim obiteljskim hotelima. No u cijeloj Europi još uvijek postoji bogatstvo kulturne baštine koje nije istraženo i koje ima problema s privlačenjem turista, osobito kada su to manji gradovi u ruralnim područjima jer se upravo oni susreću s problemima jer trošak privlačenja turista zapravo postaje veći od same zarade (Jelinčić, 2008.).

Mnoge destinacije zapadne Europe oslanjaju se na kulturni turizam kao primarnu turističku industriju s obzirom na to da nemaju lijepe plaže i toplu klimu.

Velika Britanija u dosadašnjem razvoju pokazala je da se uz turizam veže umjetnost s većim naglaskom na 'visoku' kulturu nego na 'popularnu' kulturu, dok su, primjerice, pop i rock koncerti isključeni iz kulturnog turizma. Ponuda kulturnog

turizma stalno se razvija. Većina tih predjela je u privatnom vlasništvu, a mnogi su se zbog ostvarivanja što većih prihoda orijentirali na dodatnu ponudu koja uključuje: ture s vodičima, zabavu, ručkove, muzeje, izložbe, događaje u vrtovima, koncerte, sport (Pavlović, 2014.).

Njemačka je tradicionalno turistička zemlja, čija se gospodarska stabilnost ne oslanja na turizam, za razliku od mnogih drugih zemalja. Upravo su kulturni resursi materijalne baštine, elementi zabavne kulture te pojedini osmišljeni kulturni itinerari znatno povećali turistički promet. Neki od njemačkih turističkih programa koji se oslanjaju na kulturu uključuju glazbu, baštinu i urbana središta, a iskustva pokazuju kako se svaki euro uložen u kulturni turizam isplati sedam puta više. U porastu je, osim toga, i promidžba velikih njemačkih urbanih središta, primjerice Münchena i Berlina (Jelinčić, 2008.).

Kulturni turizam u Francuskoj sadrži dva osnovna elementa: kulturu kao nasljeđe i kulturu kao etnografiju. Uz bogato kulturno nasljeđe izgrađeni su novi nacionalni spomenici u programu 'velikih projekata'. Ti su spomenici i objekti kako je i predviđeno postali dio turističke privlačnosti. Kao primjer može se navesti muzej Louvre. Nakon izgradnje staklene piramide kao ulaz i proširenje prostora udvostručen mu je broj posjetitelja, tog već ranije vrlo poznatog muzeja. U sklopu programa 'velikih projekata' nastali su i novi muzeji Picasso i Orsay te novo kazalište u Parizu. Osim kulturnog nasljeđa u Francuskoj se smatra da kulturni turizam obuhvaća način života, običaje i tradiciju, ali je ipak najznačajniji element kulturnog turizma još uvijek bogato kulturno nasljeđe (Pavlović, 2014.).

Italiju se može smatrati kolijevkom europske kulture. Talijanski kulturni turizam nudi tri vrste kulturne ponude koja je u vlasništvu države: muzeji, galerije i spomenici s iskopinama. Međutim, bogati kulturni resursi Italije vrlo su slabo dostupni pa je, primjerice, od 710 institucija (muzeja, galerija i sl.) samo 274 otvoreno tokom cijele godine. Italija je paralelno s razvojem masovnog obalnog turizma razvijala i kulturni turizam na teritoriju čitave države, no problem je talijanskog kulturnog turizma prevelika koncentracija posjetitelja u tri kulturna grada, Rimu, Veneciji i Firenci, koji čak moraju osmišljavati metode kojima bi odvlačili turiste iz tih prethodno navedenih gradova (Jelinčić, 2008.).

Španjolska se u ranim devedesetima osobito usredotočila na kulturni turizam. Tome su pridonijele i Olimpijske igre u Barceloni 1992., Expo u Sevilli te Madrid kao Europska prijestolnica kulture. Santiago de Compostela kao prvi Europski kulturni itinerar najpoznatiji je turistički resurs te vrste. Uz revitalizaciju rute Santiago iz programa Vijeća Europe u Španjolskoj se održavaju mnoge kulturne priredbe i festivali, vjerska slavlja te drugi događaji koji se održavaju poglavito u ljetnim mjesecima. Osim gradova koji su vrlo poznate turističke destinacije, kao što su Barcelona i Madrid, kultura mnogih drugih gradova i područja sve više privlači turiste (Castilla-Leon, Castilla-La Mancha, Andalucia), što potvrđuje da je kultura sve jači motiv putovanja sve većeg broja turista. Kulturne privlačnosti u ruralnim područjima Španjolske uključuju prirodne resurse, gastronomiju i folklor. Kao neke novije primjere razvoja potrebno je istaknuti sljedeće: prvi povijesni prirodni park u Nurnaciji (Soria) u kojem će se prikazivati povijest od prapovijesti do današnjih dana, tematski park na Kanarskim otocima koji će promicati povijesno naslijeđe otoka, Muslimanske rute Granade (Andaluzija) kao sjećanje na progon Maura iz Španjolske i dr. (Pavlović, 2014.).

Razvoj kulturnog turizma u srednjoj i istočnoj Europi pružio je turistima zapadnih zemalja priliku za jeftina kulturna iskustva. Europski gradovi nemaju većih problema s privlačenjem većeg broja turista, a najpopularniji su među njima Krakow, Prag, Budimpešta, Sankt Peterburg i Moskva, no sve je veći interes i za nove urbane destinacije baltičkih zemalja. Nešto manji interes pokazuje se za estetski manje vrijedne gradove, kao što su Varšava, Bukurešt, Sofija i Beograd. Zanimljivo je da se gotovo sve zemlje srednje i istočne Europe u turističkom smislu usredotočuju upravo na razvoj kulturnog turizma. U europski zemljama čest je slučaj povezivanja jednog oblika turizma s drugim, primjerice, sportskog s kulturnim turizmom (Jelinčić, 2008.).

Kulturni turizam u svim zemljama označava bolju kvalitetu turizma općenito. Svaka europska destinacija ima zavidnu količinu potencijala za razvoj upravo ovog selektivnog oblika turizma.

1.5. Pozitivni i negativni učinci razvoja kulturnog turizma

Kulturni turizam je oblik turizma u kojem se stvara turistička ponuda prilagođena specifičnim zahtjevima turista. Razvoj kulturnog turizma može imati pozitivan i negativan učinak. Ti učinci su zapravo vrlo slični učincima u turizmu općenito. Jedina razlika leži u tome da se kod kulturnog turizma može pojaviti dodatna prijetnja kulturnoj baštini, stoga ju je potrebno sačuvati na najbolji mogući način (Vrtiprah, 2006). Što se lokalnog stanovništva tiče, ono je vrlo osjetljivo po pitanju svog identiteta i kulturne baštine stoga je bitno da destinacijski menadžment u planiranju razvoja kulturnog turizma svakako uključi i lokalno stanovništvo kao jedan od bitnijih elemenata jer turistička destinacija kao proizvod prodaje upravo njegovu povijest i budućnost.

1.5.1. Pozitivni učinci razvoja kulturnog turizma

Pozitivno djelovanje kulturnog turizma očituje se ponajprije kroz porast razine obrazovanja što je pridonijelo porastu slobodnoga vremena. Brojnim istraživanjima došlo se do zaključka da je posjedovanje kulturnog kapitala vjerodostojan pokazatelj potencijalne kulturne turističke potrošnje nekoga mjesta (Vrtiprah, 2006.).

U pojedinoj destinaciji možemo nabrojiti mnogo pozitivnih učinaka razvoja kulturnog turizma, no svakako valja istaknuti sljedeće (Vrtiprah, 2006.):

- a) povećanje potrošnje i produljenje boravka
- b) privlačenje turista više platežne moći
- c) produljenje turističke sezone te stvaranje potražnje u manje poznatim turističkim destinacijama
- d) očuvanje kulturne baštine, lokaliteta i kulturnog identiteta
- e) revitalizacija gradskih sredina u ulozi turističke razvojne infrastrukture, prvenstveno kada je riječ o kulturnom turizmu
- f) aktiviranje djelatnosti komplementarne kulturnim događanjima
- g) nastanak dodatnih izvora prihoda kulturnim institucijama i povećanje broja posjetitelja
- h) povećava se zadovoljstvo tijekom boravka u određenoj destinaciji

- i) porast zapošljavanja, posebice kulturnih djelatnika i umjetnika
- j) kreiranje i ujedno poboljšanje imidža turističke destinacije obogaćivanjem turističke ponude kulturnim atrakcijama
- k) proširivanje znanja o vlastitim kulturnim vrijednostima i obogaćivanje kvalitete kulturnog života lokalnog stanovništva

Kao što je prethodno navedeno, pozitivnih učinaka razvoja kulturnog turizma je zaista mnogo. Turizam, a time i kulturni, je glavni pokretač gospodarstva čitave zemlje te sa sobom donosi značajne ekonomske, društvene pa tako i kulturne promjene i poboljšanja.

1.5.2. Negativni učinci razvoja kulturnog turizma

Kao i sve ostalo, pa tako i turizam sa sobom donosi i negativne posljedice tj. učinke. Te posljedice se ponajprije odražavaju na lokalno stanovništvo kojemu je teško prilagoditi se „šteti“ koju turizam ostavlja za sobom. U nastavku će se navesti samo neki od negativnih učinaka razvoja kulturnog turizma pojedine destinacije (Koncul, 2004.):

- a) pretjerana eksploatacija kulturnih resursa koja dovodi do njihove saturacije te ujedno i pada turističke atraktivnosti
- b) turistička eksploatacija kulturnih resursa koja kroz vrijeme dovodi do postupnog gubljenja autentičnosti i uzrokuje nepovratne promjene
- c) štete učinjene na kulturno-povijesnim spomenicima
- d) slabljenje kulturnog identiteta određene sredine u koju turisti dolaze

Negativni učinci razvoja kulturnog turizma nikako ne smiju biti zanemareni već je potrebno voditi brigu te pravilno upravljati njima. To je jedini način kako se bi nekom lokalitetu osigurala održivost koja je i više nego potrebna.

2. HRVATSKI KULTURNI TURIZAM

Hrvatska je ponajprije turistička zemlja i to zemlja u kojoj prevladava masovni turizam tj. odmor na moru i suncu. U prošlosti su se kultura i druge atrakcije predstavljale kroz različite ponude ali uvijek u sklopu izleta i razgledavanja gradova. Situacija danas se znatno razlikuje od prijašnje. I danas svi ostali oblici turizma u Hrvatskoj imaju daleko manji opseg od masovnog, no ne i zanemariv. Provođenjem različitih analiza došlo se do zaključka da je zabilježen veliki porast potražnje za kulturnim turizmom, kako u svijetu, tako i u Europi. Ta inozemna turistička potražnja za kulturnim turizmom prvenstveno se temelji na porastu interesa za autentičnim proizvodima i kulturnom baštinom (Jelinčić, 2008.).

U ovom poglavlju dobiti će se uvid u obilježja i stanje kulturnog turizma na području Republike Hrvatske. Također, navesti će se prioritete za razvoj kulturnog turizma u RH te ujedno i problemi s kojima se Hrvatska suočava po pitanju kulturnog turizma.

2.1. Obilježja i stanje kulturnog turizma u Republici Hrvatskoj

Do početka 2000-ih, kulturni turizam u nacionalnim okvirima nije bio prepoznat kao turistički proizvod. Iako su promotivni materijali bili prepuni fotografija različitih lokaliteta, njihova se funkcija svodila na promicanje imidža Hrvatske kao atraktivne turističke destinacije. Tek se izradom nacionalne strategije razvoja kulturnog turizma koja je počela 2012. godine, popularizirala ideja o kulturnom turizmu kao samostalnom turističkom proizvodu za kojim danas postoji sve veći interes turističkog tržišta. U takvim uvjetima, Strategija razvoja kulturnog turizma, koju je službeno prihvatila Vlada RH 2013. godine, a koja se počela provoditi 2014., postavila je temelj za sustavan i organiziran razvoj kulturnog turizma kao selektivnog oblika turizma. Slijedom tog dokumenta bile su potaknute brojne aktivnosti koje su rezultirale jačanjem ponude i stvaranjem kreativnih kulturno-turističkih sadržaja kojim se podizala razina zadovoljstva turista (Institut za turizam, 2014.).

Neki od glavnih ciljeva prethodno spomenutog dokumenta bili su sljedeći (Institut za turizam, 2014.):

- a) stvoriti pozitivno okruženje koje će poticati inicijative za razvoj kulturnih turističkih proizvoda
- b) uspostaviti sustav organizacije i mehanizme međusektorske suradnje
- c) podići znanje i vještine potrebne za razvoj kvalitetnih kulturnih turističkih proizvoda
- d) podići standard interpretacije, opremljenosti i kvalitete kulturnih turističkih proizvoda
- e) unaprijediti sustav protoka informacija, promocije i distribucije kulturnih turističkih proizvoda

Stvaranjem prethodno spomenutog dokumenta počelo se intenzivno ulagati u kulturu pa ujedno i kulturni turizam. Počela su se provoditi razna istraživanja, a čiji je cilj provođenja bio taj da se dobije uvid u potražnju za kulturnim turizmom na području Republike Hrvatske.

Prema istraživanju potražnje za kulturnim turizmom u Hrvatskoj – TOMAS Kulturni turizam 2008. - kulturni turisti u Hrvatskoj uglavnom su srednje ili mlađe životne dobi, iznadprosječno obrazovani i relativno više platežne moći. Radi se uglavnom o inozemnim posjetiteljima, koji noće u mjestu gdje se nalazi atrakcija ili gdje se zbiva neko događanje. Zadovoljni su kvalitetom postava i programima, mogućnošću učenja, osobljem te čistoćom. Prosječna dnevna potrošnja posjetitelja kulturnih atrakcija i događanja iznosila je 45 eura na višednevnim putovanjima, te 28 eura na jednodnevnim putovanjima. Također, zanimljiva je činjenica da su se najboljim potrošačima pokazali posjetitelja muzeja i galerija. Glavni motivi posjeta kulturnoj atrakciji ili događanju bili su: učenje o kulturi, povijesti i baštini dotičnog kraja, imidž atrakcije ili događanja, znatiželja te provođenje kvalitetnog vremena sa svojom obitelji ili prijateljima. Većina posjetitelja o kulturno turističkoj ponudi informira se više od godinu dana unaprijed, iako su im važne i informacije tijekom boravka u destinaciji. O kulturnim atrakcijama ili događanjima najčešće doznaju neformalnim putem tj. putem usmene preporuke prijatelja ili rođaka ili od lokalnog stanovništva. Tijekom boravka u destinaciji više se posjećuju kulturno-povijesne znamenitosti te muzeji i galerije dok je nešto manji interes za festivale, tematske rute, puteve i glazbeno-scenska događanja. Pored kulturne baštine, u skladu sa svjetskim pokazateljima, gosti se sve

više zanimaju za tzv. kreativni turizam, odnosno doživljaje koji nastaju njihovim sudjelovanjem u kreativnim ili proizvodnim procesima kroz različite radionice i tečajeve (Institut za turizam, 2014.).

No, provođenjem TOMAS istraživanja također se došlo do nekoliko negativnih zaključaka te su uočeni sljedeći problemi (Jelinčić, 2008.):

- inozemni turisti nisu previše zadovoljni ponudom kulturnih sadržaja, ponajprije kulturnih znamenitosti i spomenika
- slaba mogućnost informiranja o pojedinim destinacijama, kao i kvaliteta istih
- nedovoljna raznolikost kulturne turističke ponude te organiziranih izleta
- mogućnosti za obavljanje kupovine su vrlo slabe

Kultura je oduvijek privlačila turiste te su je smatrali važnim dijelom turističke ponude određene destinacije. Potrebno ju je prikazati i to na najbolji mogući način jer je često turistima nevidljiva. Za destinaciju je ključno da za svoju baštinu, kako materijalnu, tako i nematerijalnu, pronađe način da ju prikaže ostatku svijeta i uvrsti u svoju turističku ponudu.

2.2. Prioriteti za razvoj kulturnog turizma u Republici Hrvatskoj

Kulturna baština predstavlja veliki potencijal za daljnji razvoj poduzetništva koje ima važnu ulogu za lokalni, regionalni i nacionalni društveno-gospodarski razvoj (zapošljavanje, nova poduzeća, inovacije, prihodi zajednici, poticanje razvoja drugih gospodarskih i društvenih djelatnosti i dr.). Osim važnosti za gospodarski razvoj, poduzetništvo utemeljeno na kulturnoj baštini također pridonosi i stvaranju simboličkih vrijednosti i njegovanju identiteta. Ako se primjenjuju standardi i mjerila održivosti, ono postaje i ključan čimbenik održivog korištenja kulturne baštine jer osigurava dodatna financijska sredstva za zaštitu i očuvanje (Jelinčić, 2010.).

S ciljem unaprijeđenja održivog korištenja kulturnog turizma potrebno je pridržavati se sljedećih smjernica (Jelinčić, 2010.):

- a) Podizati svijest o značenju kulturne baštine među lokalnim stanovništvom
- b) Osposobiti koordinate kulturno-turističkih projekata za kulturno-turistički menadžment kako bi projekti bili atraktivniji i ujedno isplativiji

- c) Poticati međusektorsku i unutarsektorsku suradnju radi sinergije različitih kulturnoturističkih proizvoda
- d) Decentralizirati odlučivanje u pojedinim fazama kreiranja kulturno-turističkih programa kako bi se skratilo vrijeme potrebno za realizaciju projekata
- e) Ojačati ulogu Ureda za kulturni turizam kao konzultantske institucije za financiranje, pripremu i provedbu projekata
- f) Ojačati odnosno organizirati promidžbu za ciljana tržišta i za širu publiku
- g) Poticati bolju infrastrukturnu opremljenost lokaliteta, označivanje kulturnih objekata, prilagoditi radno vrijeme kulturnih ustanova
- h) Poticati iskoristivost i primjereniju prezentaciju nematerijalnih kulturnih dobara
- i) Poboljšati dostupnost kulturnih ustanova osobama ograničene pokretljivosti
- j) Uključiti prateće sadržaje u osnovnu ponudu kulturno-turističkih programa s ciljem povećanja prihoda
- k) Kreirati kulturno-turističke programe koji su atraktivni širem regionalnom odnosno međunarodnom tržištu kako bi Hrvatska postala vidljivija kao kulturno-turistička destinacija odnosno kako bi se povećao prihod od kulturno-turističkih programa

Činjenica je da Hrvatska osim urbanih i ruralnih povijesnih sredina, UNESCO-ovih lokaliteta te lokaliteta koji tek mogu postati turističkim atrakcijama, ima veliko bogatstvo nematerijane baštine koja se pomoću festivala i blagdana prikazuje. Također mnogobrojne legende i mitovi se također prezentiraju u sklopu pojedinog lokaliteta što zajedno čini vrlo bogatu i zanimljivu ponudu za inozemne turiste pa i lokalne posjetitelje (Jelinčić, 2008.). S obzirom na stanje u Republici Hrvatskoj, za budući razvoj kulturnog turizma postoji velik razvojni potencijal s obzirom na bogatstvo i rasprostranjenost resursa (tj. kulturne baštine) koje Hrvatska ima na raspolaganju.

2.3. Problemi kulturnog turizma U Republici Hrvatskoj

Hrvatska je prepuna kulturno-turističkih resursa. Neki od tih resursa su već dovoljno valorizirani dok drugi tek čekaju svoju valorizaciju te su za sada samo potencijalni resursi. Svi ti kulturno-turistički resursi, postojeći i potencijalni, susreću se s mnogobrojnim problemima. Ti problemi im ponekad mogu onemogućiti

pozicioniranje na turističkom tržištu. U kulturnom turizmu, za opstanak na tržištu, ključno je aktiviranje i oživljavanje kulturnih potencijala, koji moraju biti atraktivni kako bi privukli što veći broj posjetitelja. Provođenjem različitih istraživanja identificirano je više problema koji se javljaju u kulturnom turizmu Hrvatske. U nastavku će se redom objasniti svaki od prethodno identificiranih problema (Jelinčić, 2008.):

1. Nedovoljno razvijen sustav kulturnih statistika

Odnosi se ponajprije na nedostatak konkretnih statistika u području kulturnog turizma, kao primjer može se navesti evidencija posjetitelja kulturnim ustanovama i lokalitetima, među kojima je i mnogo turista. Upravo nam to onemogućuje izradu konkretnih strategija i planova za kulturni turizam.

2. Nedovoljna znanja koordinatora projekata o kulturnome menadžmentu

Obrazovni program iz područja kulturnog menadžmenta u Hrvatskoj nije dovoljno razvijen. To je rezultiralo nedovoljno obrazovanim djelatnicima u tom sektoru. Kulturo-turističkim potencijalom mogu kvalitetno upravljati jedino osobe koje su multiplicirano obrazovani stručnjaci te osobe koje imaju kvalitetna znanja iz kulturnog menadžmenta. Zaključak je da u Hrvatskoj treba poraditi na promjenama u dosadašnjem sustavu obrazovanja iz područja kulturnog menadžmenta, kojeg treba osnažiti. Jedino se na taj način mogu steći potrebna znanja za vođenje sektora kulture i turizma.

3. Centraliziranost i birokratizacija postupaka

Za provođenje nekog projekta u kulturi i turizmu, često su potrebne različite dozvole koje su propisane zakonima. Upravo centraliziranost i birokratizacija postupaka za izvedbu nekog kulturno-turističkog projekta otežavaju i onemogućuju njegovu realizaciju. Potrebno je pronaći rješenja kojima će se donijeti odgovarajući propisi koji bi olakšali realizaciju svih kulturno-turističkih projekata.

4. Nepostojanje prepoznatljivoga kulturno-turističkog proizvoda

Upravo ovaj problem smatra se jednim od najvećih problema razvoja kulturnog turizma. Činjenica je da kvalitetan te ujedno i prepoznatljiv kulturno-turistički proizvod ima moć privlačenja turista. Kako bi se taj problem riješio, potrebno je

ponajprije pronaći njegov uzrok koji može biti nekreativnost kulturnih i turističkih djelatnika, nedovoljna znanja iz kulture i turizma, nezainteresiranost i neaktivnost lokalne razine.

5. Površno znanje lokalne populacije o vlastitoj baštini

U Hrvatskoj općenito prevladava nedovoljna svijest o baštini, pa se ona ne shvaća kao turistički resurs, niti se razumiju prednosti kulturnog turizma. Razlog tome može biti slabo obrazovanje o vlastitoj baštini što na kraju rezultira prethodno navedenim. Nužno je podići tu razinu svijesti i znanja o lokalnoj baštini na način da se poboljšaju programi obrazovanja te osmisle projekti pomoću kojih će lokalno stanovništvo dobiti uvid u važnost znanja o vlastitoj baštini. Na taj način će započeti proces osviješćivanja lokalnoga stanovništva te će se oni sami više uključivati u brigu za kulturne resurse koji se nalaze u njihovoj zajednici.

6. Nedovoljna ili loše organizirana promidžba

Promidžba kulturnog turizma Hrvatske nije na razini kojoj svakako mora biti. Brojne kritike odnose se na turističke djelatnike iz sektora turističkih zajednica vezano uz promidžbu. Premda se na promidžbi kulturnog turizma posljednjih godina sustavno radi, ona nije na razini koju zaslužuje. Nažalost i dalje je prisutan strah turističkih djelatnika koji smatraju da Hrvatska nema dovoljno jake i razvijene kulturne resurse. Potrebno je pojačati promidžbene aktivnosti koje će biti osmišljene na suvremen (svakako pomoću interneta), zanimljiv i kreativan način.

7. Nedovoljna suradnja između sektora kulture i turizma

Ovaj problem se smatra problemom čitave Europe pa tako i Hrvatske. Nova tržišta zahtjevaju kompleksnije proizvode, a to pak zahtjeva interdisciplinarni pristup. Premda su kultura i turizam upućeni jedno na drugo, njihova suradnja se teško ostvaruje, jer svaki sektor radi za sebe, teško se sporazumijevaju i nemaju stalne i dobro koordinirane odnose. Tu je nužna uspostava međusektorske suradnje koja će ponajprije biti kvalitetna i dugoročna.

3. OPĆINA ŽMINJ KAO TURISTIČKA DESTINACIJA KULTURNOG TURIZMA

Istra je najveći polutok na Jadranu gdje se isprepliću različite civilizacije, kulture, običaji i mišljenja. U samom srcu Istre se nalazi Općina Žminj koja se u proteklih nekoliko godina kontinuirano razvijala i bilježila sve veću turističku potražnju. Kako bismo Žminj uopće mogli promatrati kao turističku destinaciju, potrebno je sagledati određene elemente unutar same Općine. Ponajprije to su osnovni podaci o Općini i njezin povijesni razvoj kako bismo mogli usporediti sa današnjim stanjem. Na kraju slijedi najvažniji dio ovog završnog rada koji će biti objašnjen kroz nekoliko poglavlja o stanju kulturno-povijesne baštine i kulturno-turističkih manifestacija na području Općine Žminj.

3.1. Osnovni podaci

Žminj (tal. Gimino) je naselje i općina u Hrvatskoj koja se sastoji od 33 naselja. Nalazi se u unutrašnjosti Istre, 15 km južno od Pazina, odnosno 23 km sjeveroistočno od Rovinja (sl.1). Leži na izdvojenom vapnenačkom brežuljku, na visini od 355 m. Žminjština ima ukupno 108 (112) naselja. Bezjaki (Bezaki) je etnonim, koji se u užem smislu i osobito do polovice 20. stoljeća odnosi na stanovnike Žminjštine te obuhvaća i dio Pazinštine. Susjedi na Kanfanarštini su Vlasi (Vlahi).

Po Popisu stanovništva iz 2011. godine, Općina Žminj je imala ukupno 3.483 stanovnika, što predstavlja 1,67% od ukupnog broja stanovnika Istarske županije, odnosno 0,08% od ukupnog broja stanovnika Hrvatske.

U prošlosti su se ljudi pretežito bavili poljodjelstvom tj. obrađivanjem vinove loze, krumpira, pšenice. Također, važna gospodarska grana bilo je i stočarstvo, točnije uzgoj goveda, svinja, purana. (www.istra.lzmk.hr, 01.08.2018.).

Slika 1. Prikaz položaja Općine Žminj na karti Istarske županije

Izvor: <https://www.google.hr/maps/place/OPĆINA+ŽMINJ/@45.1878579,13.8085088,9z/data=!4m5!3m4!1s0x477cb15f521d0123:0x2d2d133c971229dc!8m2!3d45.1437253!4d13.9090104>, 31.07.2018

3.2. Povijesni pregled razvoja

U ovom poglavlju povijest Općine Žminj biti će podijeljena u nekoliko podpoglavlja; prapovijest i antika, srednji vijek, rani novi vijek i 19. stoljeće.

3.2.1. Prapovijest i antika

Prve su korake što ih je povijest zabilježila na Žminjštini utrli stanovnici brežuljka na kojem je danas smješten Žminj već tijekom drugog tisućljeća pr. Krista. Svakako je najzanimljivije arheološko nalazište sam Žminj, koji se iz protourbanog naselja razvio najprije u srednjovjekovni gradić i dalje sve do današnjeg važnog središta kontinentalne Istre. Temeljem danas dostupnih podataka, na Žminjštini su zabilježena nalazišta s materijalnim ostacima (uglavnom odlomci keramike) u Gradišću, Svetoj Foški kraj sela Laginji, Mikulaniji kod sela Modrušani, Gočanu i samom Žminju. Iako oskudni, ti nam ostatci pouzdano svjedoče o naseljenosti toga prostora već u prapovijesti. Voda je uz koliko-toliko plodnu zemlju preduvjet svakome naselju. Ni Žminj nije tome iznimka. Izvori vode na istočnoj padini Limske drage, pokraj sela Vidulini, niz su vjekova omogućavali kontinuitet životu na krševitu i vodom

oskudnu tlu Žminjštine. Prilikom gradnje pruge u doba Austro-Ugarske Monarhije ta je voda bila preusmjerena u Limsku dragu radi napajanja vlaka na paru (Orbanić, 2015.).

Žminj je u razdoblju prapovijesti bio, iako slabo naseljen, središte širokog područja, o čemu nam svjedoči onodobni cestovni čvor koji usmjerava prema naseljima što su također postojala u željezno doba (od 10. st. pr. Kr.). Radi se o Pićnu prema istoku, Starom Gočanu prema jugoistoku, pa preko Barbana sve do Raškog zaljeva, prema sjeveru jedna cesta vodi u Stari Pazin, druga u Lindar. Spomente prapovijesne pravce naslijedit će kasnija cestovna račvanja sve do danas (Orbanić, 2015.).

Rimljani su Istrom vladali od 177. do 476. godine, dok je razdoblje napretka započelo vladavinom cara Augusta, kada su stvoreni uvjeti za kvalitetniji život i u središnjoj Istri. O tom nam vremenu na području Žminjštine svjedoči natpis Materi Zemlji iz 1. stoljeća nakon Krista, kao i antički žrtvenik posvećen vrhovnom rimskom božanstvu Jupiteru Pobjedniku. Taj je poljski žrtvenik nađen među ostacima antičke arhitekture nedaleko današnje crkvice Majke Božje Svetomore. Nekoć je na tom mjestu, danas posvećenom kršćanskom kultu, bila smještena rimska villa rustica (stambeno-poslovna zgrada), u vlasništvu jednog bračnog para. Također, ostatci rimske keramike s istočne strane Žminja, na visoravni Sv. Foške, rječit su pokazatelj postojanja kontinuiteta života Žminjštine i u antici. Na kronološkoj ljestvici žminjskih stanovnika svoje su mjesto zauzeli i Istočni Goti, o čemu svjedoči pronalazak srebrnog novčića njihova kralja Vitiga (sl.2) u Kortini nedaleko sela Modrušani (Orbanić, 2015).

Slika 2. Srebrni novčić gotskog kralja Vitiga

Izvor:<http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, 31.07.2018.

3.2.2. Srednji vijek

Velike promjene zahvaćaju Istru početkom 7. stoljeća zbog seobe Slavena. Svakako da ni Žminjštinu nisu mimoišli ti migracijski procesi. Nadošli Hrvati, koji čine šire slavenske zajednice, u tome su kraju zasvjedočeni nalazima i različitim toponimima. Da je prošlost Žminja duboko povezana s hrvatskom prošlošću, dokazuje nekropola iz 9.-10. st, otkrivena 1953. godine prilikom izgradnje osnovne škole. Naime, arheolozi smatraju da povezanost ovdašnjih nalaza s nalazima prostora ranosrednjovjekovne Hrvatske upućuje na zaključak o pripadnosti istoj kulturnoj skupini. Uz tu činjenicu vrlo je važno napomenuti da je način pokapanja na ovom ranosrednjovjekovnom groblju (broji ukupno 227 grobova) bio kršćanski, što govori da je spomenuto stanovništvo naselilo Žminj znatno prije, po nekim povjesničarima vjerojatno već u prvoj polovini 7. st. Razlog tomu je što su Hrvati u svoju novu postojbinu došli kao pogani te su se s vremenom kristijanizirali. Kao važan pronalazak u prethodno navedenoj nekropoli potrebno je spomenuti naušnice (sl.3.) koje su pripadale nošnji starohrvatskog seljačkog stanovništva, a datiraju u vrijeme od sredine 9. stoljeća do sredine 10. stoljeća, kada Istra pripada Svetom Rimskom Carstvu i Italskom kraljevstvu. Originalni primjerci naušnica nađenih u Žminjskoj nekropoli čuvaju se u Arheološkom muzeju Istre u Puli, zaštićene upisom u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske te su dio kulturnog dobra (Baldini et.al.,2008.)

Slika 3. Autohtoni žminjski rićin

Izvor: <http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, 31.07.2018.

Žminj je najvjerojatnije već u 7. st. dobio sve karakteristike gradišća (castrum) tj. utvrđenja postojećeg naselja te je činio dio mreže kaštela koja je štitila

stanovništvo središnje Istre. Točno vrijeme kasnije gradnje obrambene utvrde na vrhu naselja tkz. kaštela, nije poznato. Predpostavlja se da je kaštel podignut u 15. st. za vrijeme turskih provala u Istru. Znamo naime da je car Fridrik III. naredio 1478. da se organizira obrana pazinskog kaštela i podložnih utvrda stoga se da zaključiti da je i Žminj već tada imao utvrdu. U 15. st. popravljani su gradski bedemi te su tada izgrađene i tri okrugle kule kod ulaza u grad, dok je pravokutna kula na sjeverozapadnom kutu kaštela postojala i prije (prepoznamo je na Valvasorovu crtežu).

Organizacija vjerskog života postojala je već u ranom srednjem vijeku što možemo vidjeti iz spomena župe Žminj u dokumentu iz 1178. kojim papa Aleksandar III. potvrđuje porečkom biskupu njegove posjede. To je ujedno i prvi spomen Žminja uopće. U razdoblju od kraja 12. st. Žminj je usko povezan sa sudbinom Pazinske grofovije, kojoj su upravo u to doba postavljeni temelji. Kada je Pazinskom grofovijom 1374. zavladao obitelj Habsburgovaca, Žminj je kao njezin sastavni dio imao položaj istaknutog središta općinske zajednice.

Najintrigantniji srednjovjekovni dokument Istre pisan glagoljicom na hrvatskom jeziku, latinskim i njemačkim jezikom, bio je Istarski razvod sastavljen između 1275. i 1325. godine. U tom dokumentu spominje se žminjski župan Mavro Žagrić kojega možemo smatrati prvim poznatim žminjskim načelnikom (Baldini et.al., 2008).

3.2.3. Rani novi vijek i 19. st.

Žminjština je znatan val doseljenika primila u 16. stoljeću kada su izbjeglice s novoosvojenih turskih područja (Turci su 1528. osvojili Liku i Krbavu) bježale prema zapadu. Neka sela Žminjštine, Otočani i Modrušani, osnovana su upravo u to doba od ljudi pridošlih iz Otočca i Modruša. U isto je vrijeme Žminj bio među najvažnijim i najrazvijenijim naseljima u Pazinskoj knežiji. O njegovom privrednom napretku svjedoče vrijedni crkveni predmeti i ruho iz 16. stoljeća što su pohranjeni u riznici župne crkve.

Za vrijeme Uskočkog rata, Žminj je bio najjužnija utvrda austrijske Istre te je tako bio na udaru mletačke vojske. Početkom srpnja 1616. godine general Antonio Barbaro počeo je opsijediti Žminj, no bezuspješno jer su se mletačke čete povukle čuvši da dolazi austrijski general Adam von Trautmasdorf. No ne zadugo, vratili su se dobivši pomoć iz Žminja i osvojile su ga bez poteškoća. Naime, jedan od žminjskih sudaca

imenom Zvane Petrenić, uveo je mletačku vojsku u mjesto kroz rupe u obrambenim zidinama. Strahujući od osвете svojih mještana, preselio je na Kretu koja je bila pod vlašću Venecije. Nakon tog prethodno opisanog događaja, Žminjština se već potkraj prve trećine 17. st. uspjela oporaviti i krenula s obnovama razrušenog. Umjesto stare župne crkve sagrađena je nova barkona župna crkva koja će početkom 18. st. dobiti današnji izgled. Zatim su se poboljšali ekonomski i socijalni uvjeti u Knežiji te je kultura dobila poticaj. Tada su obnovljene, proširene i proljepšane mnoge crkve u središnjoj Istri, pa tako i u Žminju.

U gospodarskom smislu ovaj je kraj u 18. st. bio poznat po stočarstvu i poljoprivredi; uzgajala se janjad, sijalo žito, raž, ječam, proso te se proizvodilo vino. U drugoj polovici 19. st. u Žminju je već bio veći broj gostionica, prodavaonica, obrtnika i soboiznajmljivača. S gospodarski razvojem javlja se i pošta čiji je ured prvi puta u Žminju otvoren 1841. godine (Baldini et.al., 2008).

3.3. Kulturno-povijesna baština na području Općine Žminj

Kulturna baština, materijalna i nematerijalna, zajedničko je bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, a njezina zaštita jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta (www.min-kulture.hr, 01.08.2018.).

Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja. Nepokretnu kulturnu baštinu s utvrđenim svojstvom kulturnog dobra čine pojedinačne građevine i /ili kompleksi građevina, kulturno-povijesne cjeline te krajolici.

Nepokretno kulturno dobro može biti (www.min-kulture.hr, 01.08.2018.):

- grad, selo, naselje ili njegov dio
- građevina ili njezini dijelovi te građevina s okolišem
- elementi povijesne opreme naselja
- područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama, arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone

- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru
- vrtovi, perivoji i parkovi
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

3.3.1. Materijalna kulturno-povijesna baština

Fizička, opipljiva ili materijalna kulturna baština uključuje građevine i povijesne lokalitete, spomenike, artefakte i dr. što se smatra vrijednim očuvanja za budućnost. U to su uključeni predmeti značajni za arheologiju, arhitekturu, znanost ili tehnologiju specifične kulture (www.min-kulture.hr, 01.08.2018.).

Na području Žminja i Žminjštine širok je spektar materijalne kulturne baštine vrijedne spomena. Za potrebe ovog završnog rada, materijalna će baština biti podijeljena na nepokretnu i pokretnu.

1. Materijalna nepokretna kulturno-povijesna baština

Posebnost prostora Istarske županije je vrijedna kulturno-povijesna baština. Po kvaliteti, brojnosti i raznovrsnosti te po svojoj povezanosti s europskom i sredozemnom tradicijom fond spomenika kulture u Hrvatskoj, tako i u Istarskoj županiji, ima izuzetno značenje. Situacija u kojoj se danas nalazi kulturno-povijesna baština neodvojiva je od duhovnog i gospodarskog razvoja suvremenog društva. U posljednje vrijeme dolazi do postupnih promjena društvenog odnosa prema kulturno-povijesnoj baštini što je iskazano kroz povećano zanimanje i potrebu za očuvanjem kulturne baštine, identiteta i kontinuiteta života na ovim prostorima. U registru kulturnih dobara od strane Ministarstva kulture upisano je pet kulturnih dobara materijalne nepokretne kulturne baštine na području Općine Žminj (tablica 1.)

Tablica 1. Prikaz materijalne nepokretne kulturne baštine na području Općine Žminj

OZNAKA	NAZIV DOBRA
Z-586	Crkva sv. Antuna
Z-4814	Crkva sv. Jakova
Z-362	Kapela sv. Trojstva
RRI-0322-1973	Kulturno-povijesna cjelina Žminj
Z-363	Kula

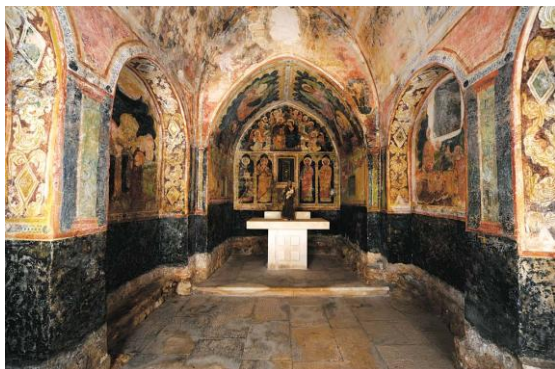
Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture

- Crkva sv. Antuna

Smještena je u jugozapadnom dijelu naselja. Sagradio ju je 1381. godine majstor Armirigus o čemu svjedoči kameni gotički natpis na pročelju. Zidana je velikim, vješto obrađenim kvadrima s jedva primjetnim spojnica. Okvir prozora je izrađen zajedno s tranzenama od jednog monolitnog kamena. Krov joj je prekriven škrljama. Zidovi unutar same crkvice su prekriveni freskama (sl.4), a teme slika obrađuju motive iz Kristova života te su dopunjene slikama apostola Petra i Pavla i prizorima iskušenja i bičevanja Sv. Antuna Pustinjaka. U apsidi je naslikano krunjenje Blažene Djevice Marije okruženo anđeoskom korom sa srednjovjekovnim glazbalima.

Postoji legenda koja kaže da je crkva bila korištena kao vinski podrum i poljoprivredno skladište sa stajom. Nakon što se u njoj izleglo tele s dvjema glavama, tadašnji su je korisnici u strahu napustili (www.istrapedia.hr, 01.08.2018.).

Slika 4. Freske na zidovima Crkve sv. Antuna

Izvor: <http://revitas.org/hr/turisticki-itinerari/freske/zminj-svetvincenat,12/sv-antun,32.html>, 31.07.2018.

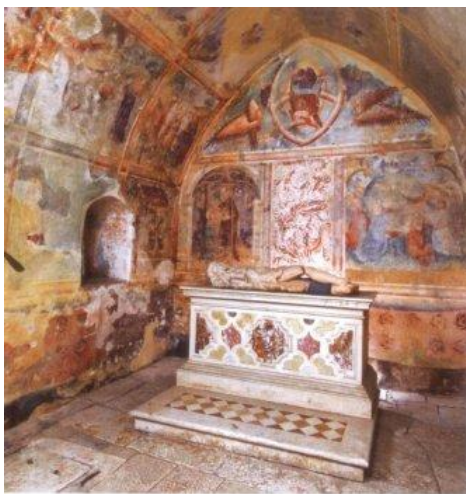
- Crkva sv. Jakova

Nalazi se u polju zvanom Petešićeva ograda na jugoistočnoj strani Žminja. Jednobrodno je pravokutnog tlocrta s ravno zaključenom apsidom. Građena je klesancima slaganim u pravilne uske redove. Pročelje je raščlanjeno polukružnim portalom na kojem je uklesana godina MDCXXXIII i dvama pravokutnim prozorima koji flankiraju portal. Pročelje je zaključeno zvonikom na preslicu. Na unutrašnjim zidovima sačuvani su tragovi žbuka i fresaka kojima je bila dvaput oslikana. Tipološke karakteristike ukazuju da se radi o romaničkoj građevini koja je vjerojatno obnovljena 1633. godine (po završetku Uskočkog rata) kada su probijeni prozori na pročelju (Šonje, 1976.).

- Kapela sv. Trojstva

Kapela sv. Trojstva u Žminju nalazi se na sjevernoj strani župne crkve sv. Mihovila Arkanđela, vezana uz njenu sakristiju. Nekad se nalazila na području srednjovjekovnog kaštela. To je mala gotička kapela iz 15.st, jednostavnog pravokutnog tlocrta. Građena je pravilnim klesanim blokovima domaćeg vapnenca, presvođena šiljastim svodom. Unutrašnjost crkvice oslikana je vrlo kvalitetnim freskama s prikazom scena iz Marijina i Kristova života (sl.5), iz 1471. godine, nepoznatog majstora iz alpskog prostora, vjerojatno školovanog u slovenskim radionicama. Te freske pripadaju gotičkom slikarstvu „mekog stila“ (Šonje, 1976.).

Slika 5. Freske na zidovima Kapele sv. Trojstva

Izvor: <https://www.istrapedia.hr/hrv/1580/freske-u-zminju/istra-foto/>, 31.07.2018.

- Kulturno-povijesna cjelina Žminj

Na mjestu današnjeg naselja nalazila se prapovijesna gradina, a vjerojatno i rimsko naselje. Okolica je naseljena već u ranom srednjem vijeku slavenskim stanovništvom. Spominje se prvi put 1178. godine. Od 12.st. u sklopu je Pazinske Knežije. Kulturno-povijesna cjelina Žminj predstavlja srednjovjekovno naselje ovalnog tlocrta, s glavnom ulicom u smjeru S-J i radijalnim ulicama koje se uspinju prema kaštelu. Naselje je bilo okruženo bedemima s kulama. Fortifikacijski je sustav dijelom očuvan na sjeverozapadnoj strani naselja. Unutar jezgre sačuvano je više stambenih blokova od 16. do 19.st. U sklopu kaštela nalazi se barokna crkva sv. Mihovila Arkandela (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#9>, 01.08.2018.).

- Kula

U središnjem, povišenom dijelu naselja Žminj nastao je tijekom srednjeg vijeka građevni sklop kaštela, pregrađivan u renesansi i baroku unutar kojeg su se nalazile i župna crkva sv. Mihovila i kapela sv. Trojstva. Od kaštela je danas ostala samo kula na jugoistočnom uglu nekadašnjeg kaštela. Kula je kružnog tlocrta, valjkastog oblika, ukošenog donjeg dijela (sl.6). Izgrađena je vjerojatno u 15. st. u sklopu obnove i utvrđivanja kaštela, a u kasnom 17. ili 18. st. otvoren je balkon na visini prvog kata (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#8>, 01.08.2018.).

Slika 6. Žminjska kula

Izvor: <http://tzzminj.hr/hr/vodic-kroz-zminj/>, 31.07.2018.

2. Materijalna pokretna kulturno-povijesna baština

Pored nepokretne materijalne kulturne baštine, Općina Žminj se odlikuje i bogatom pokretnom materijalnom kulturnom baštinom. Na području same Općine u Registru kulturnih dobara pri Ministarstvu kulture upisno je čak osam pokretnih materijalnih kulturnih dobara (tablica 2).

Tablica 2. Prikaz materijalne pokretne kulturne baštine na području Općine Žminj

OZNAKA	NAZIV DOBRA
Z-4654	2 slike, „Portret austrijskog časnika“ i „Portret svećenika“
RRI-28	Bukaleta
Z-4815	Drveni retabl
RRI-27	Kavedon-zaklad (stalak za drva na ognjištu)
RRI-133	Oltar sv.Bartolomeja u crkvi sv. Bartolomeja
Z-1803	Orgulje u crkvi sv.Mihovila
RRI-134	Sakralni inventar crkve sv. Mihovila
Z-3061	Slike „Bogorodica s djetetom, sv. Mihovilom i svecima“ i „Prikazanje u hramu“

Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture

- 2 slike, „Portret austrijskog časnika“ i „Portret svećenika“

Slike nepoznatog autora, rađene tehnikom ulja na platnu, „Portret svećenika“ i „Portret austrijskog časnika“ dio su ostavštine obitelji Rovis koja potječe iz mjesta Claudinico iz općine Ovaro u Karniji, a koji su već od 17. st. stalno prisutni u Žminju. Slika „Portret svećenika“ dimenzija 860x700 mm, barokne je kompozicijske sheme. Svećenik je prikazan u nedefiniranom prostoru sa zastorom u gornjem desnom kutu slike i stolom u lijevom kutu. Frizura, kao i impostacija lika datiraju ovaj portret na početak 19. stoljeća.

Slika „Portret časnika“ dimenzija 975x752 mm, reprezentativni je portret austrijskog časnika u paradnoj uniformi, signiran je i datiran: R.G.N. ANNO 1860 (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#1>, 01.08.2018.).

- Bukaleta

Bukaleta - vrč za vino izrađena iz fajanse, zapremnine 12 litara. Upotrebljavala se u svečanim obiteljskim prilikama. Stara je oko 200 g., te se ističe svojom osobitom veličinom i očuvanošću. Na bijeloj podlozi oslikani su biljni motivi zelene i narančaste boje (sl.7), dimenzije 38x24x28 cm (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#2>, 01.08.2018.).

Slika 7. Bukaleta s biljnim motivima

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Istra>, 31.07.2018.

- Drveni retabl

Drveni, rezbareni, polikromirani oltarni retabl, dimenzija 276x302x56 cm, smješten na glavnom oltaru crkve sv. Bartolomeja u Žminju spada u južni arhitektonski tip oltarnih nastavaka. Dva para bogato ukrašenih stupova dijele retabl u tri polja. U središnjem je nišu smješten kasnogotički kip sv. Bartula, dok se u bočnim nišama nalaze kipovi sv. Petra i sv. Pavla. Bočne strane retabla zaključuju ornamentalna volutna krila s plošnim nišama s reljefnim prikazom sv. Šimuna i sv. Mateja. Predmetni retabl nalazi se na oltaru s natpisom: AD HONOREM DIVI BARTOLOMAI APOSTOLI ANNO DNI MDCCXXI, čime je posvjedočeno stoljetno štovanje svetog Bartolomeja te kreativno uklapanje starijih ulomaka u novi umjetnički i povijesni kontekst (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#5>, 01.08.2018.).

- Kavedon-zaklad

Kavedon-zaklad je funkcionalni stalak od kovanog željeza, za drva na otvorenom ognjištu. Dimenzija 160x160 cm, izrađen 1845.g., vlasništvo Petra Grabara. Dokumentira obrtnoumjetničku vještinu istarskih kovača, osobito onih iz Žminja. Sekundarno sam stalak predstavlja živi inventar kulture otvorenih ognjišta na

području Istre, te daje podatke o organizaciji samog ognjišta i prostora u kojemu se isto nalazi (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#7>, 01.08.2018.).

- Oltar sv. Batrolomeja u crkvi sv. Bartolomeja

Drveni, rezbareni polikromirani oltarni retabl smješten na glavnom oltaru crkve sv. Bartolomeja u Žminju spada u južni arhitektonski tip oltarnih nastavaka. Dva para bogato ukrašenih stupova dijele retabl u tri polja. U središnju je nišu smješten kasnogotički kip sv. Bartula dok se u bočnim nišama nalaze kipovi sv. Petra i sv. Pavla. (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#10>, 01.08.2018.).

- Orgulje u crkvi sv. Mihovila

Orgulje iz župne crkve sv. Mihovila izrađena su u radionici Braće Zupan iz Kamnogorice 1906. godine, a tipološki predstavljaju srednjoeuropski tip orgulja srednje veličine. Kućište je karakteristično za radionicu Zupan: nad jednostavnim postoljem izdiže se trodijelni korpus kućišta, s tri otvora za svirale, od kojih je srednji viši od bočnih. Ukrašeno je drvenim rezbarenim aplikacijama geometrijskih i vegetabilnih motiva. Prospekt sadrži 19 svirala, raspoređenih po pet u bočna polja, i devet u srednjem. Sviraonik je odvojen od orgulja i okrenut prema glavnom oltaru, objedinjen s klupčicom za orguljaša. (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#11>, 01.08.2018.).

Slika 8. Orgulje u Crkvi sv. Mihovila

Izvor: <http://www.tzzminj.hr/HRV/vodic/index.asp>, 31.07.2018.

- Sakralni inventar crkve sv. Mihovila

U župnoj crkvi sv. Mihovila u Žminju čuva se raznolik i bogat inventar. Svi oltari su kameni i mramorni u karakterističnim baroknim tektonskim oblicima s bogatim dekorativnim detaljima. Starijem kasnogotičkom stilskom razdoblju pripada drveno

raspelo. Najvrjedniji je spomenik u crkvi jednostavno lučno oblikovani široki drveni retabl s prikazom „Poklonstva pastira“ u centralnom polju. Izrazito barokne stilske karakteristike odlikuju likove evanđelista, a osobito lik sv. Mihovila na ogradi raskošno komponirane mramorne propovjedaonice, jedinstvene u Istri (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#12>, 01.08.2018.).

- Slike „Bogorodica s djetetom, sv. Mihovilom i svecima“ i „Prikazanje u hramu“ U župnoj crkvi sv. Mihovila u Žminju čuvaju se dvije oltarne pale zadarskog slikara nastanjenog u Kopru Zorzi (Jurja) Venture. Obje su slike rađene tehnikom ulja na platnu

Slika „Bogorodica s Djetetom, sv. Mihovilom i svecima“ (237x162 cm) nekad je stajala na glavnom oltaru, a nakon izvedenih restauratorskih radova premještena je u prvu kapelu desno od ulaza (sl.9).

Slika „Prikazanje u hramu“, dimenzija 177x114 cm, jedna je od posljednjih Venturijevih djela. Slika je bila smanjena i sužena najvjerojatnije 1714. godine kada je bila postavljena na novi mramorni oltar (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/#13>, 01.08.2018.).

Slika 9. „Bogorodica s Djetetom, sv. Mihovilom i svecima“

Izvor: <http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, 31.07.2018.

3.3.2. Nematerijalna kulturno-povijesna baština

Pojam nematerijalna kulturna baština obuhvaća: prakse, predstave, izraze, znanje, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima pojedinci, prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine. Nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svoju povijest. Ona im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost (www.min-kulture.hr, 01.08.2018.).

Na području Žminja, širok je opseg kako materijalne tako i nematerijalne kulturno-povijesne baštine. U Registru kulturnih dobara kao nematerijalna kulturna baština registriran je Žminjski govor.

- Žminjski govor

Žminjski govor se ubraja u čakavsko ekavski dijalekt, odnosno u središnji istarski poddijalekt. Taj poddijalekt u velikoj mjeri obilježava čuvanje starog jezičnog stanja, kako u vokalizmu i prozodiji tako i u leksiku. Žminjski vokalizam obilježava tendencija pojačane vokalnosti što se očituje postojanjem diftonga ie i uo u inventaru dugih samoglasnika. Osim toga, taj govor ima sustavnu ekavsku zamjenu jata i nazalizaciju samoglasnika pred nosnim suglasnikom (www.min-kulture.hr, 01.08.2018.).

Iako se ne nalazi u Registru kulturnih dobara od strane Ministarstva kulture, u kontekstu kulturno – povijesne baštine bitno je istaknuti Čakavski sabor.

Čakavski sabor je udruga za promicanje kulturne baštine čakavskog govora. Udrugu čini savez od 21 pravne osobe: Buzet, Cres-Lošinj, Grobnik, Klana, Kostrena, Krk, Labin, Mošćenice, Novi Vinodolski, Opatija, Otočac, Pazin, Poreč, Rab, Rijeka, Roč, Ronjgi, Savičenta, Škrlevo, Zagreb i Žminj. Udruga je osnovna 5. veljače 1970. godine, u vrijeme burnoga dijaloga o kulturnim prilikama u hrvatskom društvu te obilježavanja 25-obljetnice sjedinjenja Istre s maticom zemljom Hrvatskom, kada su se na svim razinama posebno analizirali rezultati razvoja Istre i specifične poteškoće u gospodarskom i kulturnom životu. Čakavski sabor je organiziran kao model samoupravnoga kulturnog projekta s elementima i obilježjima udruge građana,

stavljajući u prvi plan reafirmaciju i revitalizaciju osobitosti čakavskoga govornog područja te potičući djelatnost i kreativnost na područjima kulture, stvaralaštva i znanosti. Udruga ističe potrebu vrednovanja doprinosa Istre hrvatskoj i europskoj kulturi te visoku kulturnu, civilizacijsku i humanističku konstantu istarskih elementa. Program rada Čakavskog sabora obuhvaća aktivnosti organizacije kulturno-umjetničkih programa, znanstvenih skupova, izdavačke djelatnosti (zbornici sa znanstvenih skupova, monografske edicije, antologijski izbori, dokumenti, edicija Istra kroz stoljeća), podizanje spomen-obilježja i akciju obnove Huma, te radne dogovore aktivista radi utvrđivanja i provedbe programa. Prethodilo mu je osnivanje Sabora čakavskoga pjesništva 8. lipnja 1969. godine. Inicijator i glavni pokretač osnivanja Čakavskog sabora bio je književnik Zvane Črnja, gl. urednik časopisa Dometi u Rijeci. Obilježavanjem 30. obljetnice postojanja i rada Čakavskoga sabora u Žminju je 1999. uređena i otvorena Čakavska kuća koja predstavlja sjedište Čakavskoga sabora i mjesto događanja (www.istrapedia.hr, 02.08.2018.).

U sklopu nematerijalne kulturno-povijesne baštine Općine Žminja svakako se valja osvrnuti na manifestacije koje su obilježile ovo područje. Upravo su manifestacije glavni pokretač kulturnog turizma ove općine pa tako i ostalih općina središnje Istre.

Neke od manifestacija koje svakako valja spomenuti su: pučka fešta Bartulja, Istarski festival pašte, Harmonike *Zad kaštela* te Istrijanske pinci pod čerepnjon na ugnjišće. U nastavku slijedi detaljniji opis svake od prethodno spomenutih manifestacija.

- Bartulja

Žminjska pučka fešta, tradicionalno slavljenje mjesnog sveca, sv. Bartula. Nekad se održavala 24. kolovoza na dan sv. Bartula, a s ciljem okupljanja Žminjaca iz udaljenih mjesta. U crkvi sv. Bratula na samom ulazu u Žminj, održavala se misa. Na taj dan goste bi dočekali uređeni domovi i obavezno kiseli kupus. Osnovna obilježja ove vrlo posjećene pučke fešte bila su sajam na kraju mjesta te zabava i ples u jednoj od desetak "oštarija". Ova pučka fešta koja se može pohvaliti svojom stoljetnom tradicijom tijekom godina se ipak nešto izmijenila. Danas se održava posljednje subote mjeseca kolovoza. Ponuda gastronomskih specijaliteta, prodaja uporabnih predmeta i suvenira ručne izrade na ulicama i trgovima starog grada, te kulturni sadržaji privlače brojne posjetitelje. Organizirane su izložbe umjetnika Žminja i

Žminjštine, sportska natjecanja u raznim sportskim disciplinama, biciklijada po Žminjštini, predstave za djecu, predstavljanje domaćeg istarskog melosa (sl. 10), gospodarski sajam, izložba domaćih životinja na stočnom sajmu. Zabava koje traje do duboko u noć privlači svake godine velik broj posjetitelja što čini Žminjsku Bartulju jednom od najposjećenijih seoskih manifestacija u Istri (www.istrapedia.hr, 02.08.2018.).

Slika 10. Predstavljanje domaćeg istarskog melosa na Bartulji

Izvor: <http://www.turizmoteka.hr/jos-iz-turizma/najave-i-dogadjanja/zminjska-bartulja/>, 01.08.2018.

- Istarski festival pašte

Ova manifestacija održava se početkom srpnja, već petu godinu za redom. Organizatori festivala su Turistička zajednica Općine Žminj i Općina Žminj. To je događaj koji ističe zaslužno mjesto pašti, tjestenini u istarskoj gastronomiji. Njezinom promocijom i održavanjem nastoji se sačuvati i njegovati lokalna tradicija te potaknuti zaštita, vrednovanje autohtonih, izvornih tjestenina kao i poticati te podržati lokalne proizvođače tjestenina na ustrajnost u očuvanje tradicije i kreativnost u razvoju novih proizvoda. Manifestacija se održava u specifičnom prostoru iza stare Crkve Svetog Mihovila tkz. „Zad kaštela“. Njome se nastoji spojiti tradicionalno i suvremeno u istarskoj kuhinji koja se veže uz pašte, tjestenine te sve ono što se dobro sljubljuje s paštom. Pod starim kestenima, na rustikalnim štandovima i prigodno uređenom kuhinjom te ugodnim ambijentom osvijetljenim lampionima i svijećama, posjetiteljima se nudi mogućnost degustiranja i kupnje različitih vrsta pašte, umaka i sireva.

Ponuda tjestenine obuhvaća sljedeće: pasutice, štracade, fuže, lazanje, fideline, frkance, makarune, njoke, ravijole...

Također u sklopu festivala održavaju se i različite radionice izrade pašte, cooking show, prezentacije novih i tradicijskih receptura te zabavni program (www.festivalpaste.com, 02.08.2018.).

Slika 11. Tradicionalna priprema „istarskih fuži“

Izvor: <http://www.tvistra.hr/4-istarski-festival-paste-u-zminju-1-i-2-srpnja-2017/>, 01.08.2018.

- Harmonike *Zad kaštela*

Ova manifestacija održava se svake godine početkom srpnja na specifičnom prostoru *Zad kaštela*, a organizatori su Turistička zajednica Općine Žminj i Općina Žminj. Svake godine ovom se susretu odazove veliki broj izvođača koji prema slobodnom izboru izvode svatko po jednu kompoziciju ili pak u paru. Cilj manifestacije je da se harmonikaši barem jednom godišnje okupe da bi se predstavili publici, razmijenili iskustva i družili, te je stoga njihova najveća nagrada pljesak publike, koje nikada ne nedostaje. Manifestacija pridonosi valorizaciji tradicionalnih istarskih običaja, očuvanju tradicije te obogaćivanju turističke ponude središnje Istre. Svaki izvođač kao znak uspomene na nastup dobiva prigodni poklon (www.regionalexpress.hr, 02.08.2018.).

- Istrijske pinci pod čerepnjon na ugnjišće

Ova se manifestacija održava svake godine uoči blagdana Uskrsa, u selu Paladnjaki nedaleko Žminja. Organizatori su Turistička zajednica Općine Žminj i Općina Žminj. Cilj održavanja ove manifestacije je očuvanje i njegovanje lokalne tradicije te poticanje vrednovanja autohtonih slastica i tradicionalne blagdanske hrane koja se

priprema u našim krajevima. Posjetitelji ove manifestacije svake se godine imaju priliku podsjetiti na ne tako davna vremena kada je običaj pečenja pince imao veliku važnost prigodom slavljenja Uskrsa. Iako je još uvijek neizostavan dio uskršnjeg objeda, sve su rjeđa domaćinstva u kojima se peče prava domaća pinca. Vrijedne domaćice iz cijele Istre svake godine izlažu svoje pince i uskrsne kolače koji se mogu degustirati. U sklopu manifestacije, kraj ognjišća domaćice pokazuju kako se nekad mijesila i pekla pinca pod čerepnjon te se također može dobiti i recept. Svake godine u pripremanju pinci okušaju se i gosti koji su prethodno pozvani da sa sobom donesu pince, uskrsne kolače i oslikana jaja na izložbu kako bi prezentirali običaje svog kraja. Svakom sudioniku izložbe uručuje se simboličan poklon i zahvalnica (www.regionalexpress.hr, 02.08.2018.).

Slika 12. Priprema pince na starinskom ognjištu pod pekom

Izvor: <https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/istarska-pinca-nema-uskrsa-u-istri-bez-neodoljive-pince-pecene-pod-pekcom/7176960/>, 01.08.2018.

ZAKLJUČAK

Turizam je u Hrvatskoj zasigurno jedna od najznačajnijih gospodarskih grana. Činjenica je da Hrvatska ima značajan i vrlo atraktivan turistički potencijal, a to je prije svega jedinstvena prirodna i kulturno-povijesna baština. Posljednjih se nekoliko godina kulturnom turizmu, kao jednom od selektivnih oblika turizma, pridaje veliko značenje i pozornost. Također, veliko značenje se pridaje i njegovom uključivanju u turističke programe, jer upravo on kreira priču, iskustvo i doživljaj pojedinca.

Kulturni turizam u Hrvatskoj sve više i intenzivnije zaokuplja pozornost posjetitelja. U prošlosti je Hrvatska bila poznata kao odredište masovnog turizma tj. *turizma mora i sunca*, no u današnje vrijeme situacija se znatno promjenila. Hrvatska ima širok opseg kulturnih turističkih proizvoda koji vrlo kvalitetno funkcioniraju na tržištu. Kao primjer može se navesti čitav niz kulturnih manifestacija i festivala koji se održavaju cijele godine i koji su vrlo dobro uklopljeni u ukupnu turističku ponudu pojedinih destinacija Hrvatske.

Iz ovog završnog rada može se zaključiti kako kulturni turizam uvelike doprinosi ukupnom razvoju Općine Žminj kroz različita područja djelovanja. Neizostavan dio koji čini ponudu kulturnog turizma Žminja je svakako bogatstvo kulturno-povijesnom baštinom. U registru kulturnih dobara od strane Ministarstva kulture zabilježeno je čak 5 nepokretnih i 8 pokretnih kulturno-povijesnih dobara koji čine ponudu kulturnog turizma Žminja i Žminjštine vrlo atraktivnom. Što se nematerijalne baštine tiče, dobro organizirane kulturne manifestacije mogu direktno i indirektno pridonijeti razvoju same Općine. Činjenica je da povećanjem broja manifestacija, koje upotpunjavaju ponudu kulturnog turizma pojedinih općina, dolazi do rasta broja zaposlenih čija je zadaća kontinuirano privlačiti turiste i promovirati mjesto kako bi potražnja za lokalnim manifestacijama rasla i na taj način ostvarivali dobri turistički rezultati.

LITERATURA

Knjige

1. Baldini, M., Banov-Depope, E., et. al., *Libri žminjski-libar drugi*, Katedra Čakavskog Sabora Žminj, Žminj, 2008.
2. Čorak, S., Mikačić, V., *Hrvatski turizam-plavo, bijelo, zeleno*, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
3. Dadić, M., *Istraživanje kulturnog turizma: konteksti, metode, koncepti*, Redak, Split, 2014.
4. Dujmović, M., *Kultura turizma*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2014.
5. Geić, S., *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
6. Jelinčić, D. A., *Abeceda kulturnog turizma*, Meandarmedia, Zagreb, 2008.
7. Jelinčić, D. A., *Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*, Meandarmedia, Zagreb, 2010.
8. Jelinčić, D. A., *Kultura, turizam, interkulturalizam*, Institut za međunarodne odnose, Meandarmedia, Zagreb, 2010.
9. Orbanić, E., *Žminj-turistički i povijesni pregled*, Santini d.o.o., Žminj, 2015.
10. Petrić, L., *Osnove turizma*, Ekonomski fakultet, Split, 2006.
11. Šonje, A., *Žminj i žminjščina*, Katedra Čakavskog Sabora Žminj, Žminj, 1976.
12. Tomljenović, R., *Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno: Kulturni turizam*, Institut za turizam, Zagreb, 2006
13. Institut za turizam 2008. ljeta TOMAS
(izvor: http://www.iztg.hr/UserFiles/File/novosti/2009_TOMAS_Kulturni_turizam_2008_Sazetak_i_Prezentacija.pdf, pristupljeno: 31.07.2018.)
14. Koncul. N., *Položaj turizma u globalnim i europskim integracijskim procesima*, Naše more, br. 51, 2004.
(izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/12812>, pristupljeno: 31.07.2018.)
15. Pavlović, T., *Kulturni turizam kao strategija turističkog razvoja grada Splita*, Sveučilište u Splitu, Split, 2014.
(izvor <https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:23/preview>, pristupljeno: 31.07.2018.)

16. Pančić Kombol, T., *Kulturno naslijeđe i turizam*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU, Varaždin, br. 16-17, 2006.
(izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/13290>, pristupljeno: 31.07.2018.)
17. Mikulić, D., *Međuodnos kulture i turizma u procesima urbane regeneracije*, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Split, 2012.
(izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/67713>, pristupljeno: 31.07.2018.)
18. Vrtiprah, V., *Kulturni resursi kao činitelj turističke ponude u 21. Stoljeću*, Ekonomska misao i praksa, 2003 (izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/16373>, pristupljeno 31.07.2018.)

Časopisi

1. Bywater, M., *The Market of Cultural Tourism*, *Tourism Analyst*, br. 6, 1993.
2. Stebbins, R. A., *Cultural Tourism as Serious Leisure*, *Annals of tourism Research*, br. 23, 1996.

Internetski izvori

1. Ekonomski portal - Kulturni turizam (izvor: <http://ekonomskiportal.com/kulturni-turizam>, pristupljeno: 31.07.2018.)
2. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Žminj
(izvor: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=67805>, pristupljeno: 01.08.2018.)
3. Ministarstvo kulture – Nepokretna kulturna baština
(izvor: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=27>, pristupljeno: 01.08.2018.)
4. Ministarstvo kulture – Nematerijalna kulturna baština (izvor: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639>, pristupljeno: 01.08.2018.)
5. Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara (izvor: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=31>, pristupljeno: 01.08.2018)
6. Kulturna dobra Općine Žminj (izvor: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj>, Pristupljeno: 01.08.2018.)
7. Istrapedia – Crkva sv. Antuna Opata u Žminju
(izvor: <http://www.istrapedia.hr/hrv/1752/crkva-sv-antuna-opata-u-zminju/istra-a-z/>, pristupljeno: 01.08.2018.)

8. Istrapedia – Čakavski sabor (izvor: <https://www.istrapedia.hr/hrv/532/cakavski-sabor/istra-a-z/>, pristupljeno: 02.08.2018.)
9. Istrapedia – Bartulja, žminjska pučka fešta (izvor: <https://www.istrapedia.hr/hrv/1636/bartulja-zminjska-pucka-festa/istra-a-z/>, pristupljeno: 02.08.2018.)
10. Istarski festival pašte (izvor: <https://www.festivalpaste.com/>, pristupljeno: 02.08.2018.)
11. Regional Express – „Armonike zad Kaštela“ (izvor: www.regionalexpress.hr/site/more/zhminj-23.-susret-pod-nazivom-armonike-zad-kashtela, pristupljeno: 02.08.2018.)
12. Regional Express – „Istrijske pinci pod čerepnjon na ugnjišće“ (izvor: <http://www.regionalexpress.hr/site/more/6.-manifestacija-istrijske-pinci-pod-cherepnjon-na-ugnjishe>, pristupljeno: 02.08.2018.)

POPIS PRILOGA

Popis slika

Slika 1. Prikaz položaja Općine Žminj na karti Istarske županije

(Izvor:<https://www.google.hr/maps/place/OPĆINA+ŽMINJ/@45.1878579,13.8085088,9z/data=!4m5!3m4!1s0x477cb15f521d0123:0x2d2d133c971229dc!8m2!3d45.1437253!4d13.9090104>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 2. Srebrni novčić gotskog kralja Vitiga

(Izvor:<http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 3. Autohtoni žminjski rićin

(Izvor:<http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 4. Freske na zidovima Crkve sv. Antuna

(Izvor:<http://revitas.org/hr/turisticki-itinerari/freske/zminj-svetvincenat,12/sv-antun,32.html>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 5. Freske na zidovima Kapele sv. Trojstva

(Izvor:<https://www.istrapedia.hr/hrv/1580/freske-u-zminju/istra-foto/>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 6. Žminjska kula

(Izvor: <http://tzzminj.hr/hr/vodic-kroz-zminj/>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 7. Bukaleta s biljnim motivima

(Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Istra>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 8. Orgulje u Crkvi sv. Mihovila

(Izvor: <http://www.tzzminj.hr/HRV/vodic/index.asp>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 9. „Bogorodica s djetecom, sv. Mihovilom i svecima“

(Izvor:<http://tzzminj.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Zminj-HR.pdf>, pristupljeno 31.07.2018.)

Slika 10. Predstavljanje domaćeg istarskog melosa na Bartulji

(Izvor:<http://www.turizmoteka.hr/jos-iz-turizma/najave-i-dogadjanja/zminjska-bartulja/>, pristupljeno 01.08.2018.)

Slika 11. Tradicionalna priprema „istarskih fuži“

(Izvor:<http://www.tvistra.hr/4-istarski-festival-paste-u-zminju-1-i-2-srpnja-2017/>, pristupljeno 01.08.2018.)

Slika 12. Priprema pince na starinskom ognjištu pod pekom

(Izvor:<https://www.jutarnji.hr/dobrahrana/price/istarska-pinca-nema-uskrsa-u-istri-bez-neodoljive-pince-pecene-pod-pekrom/7176960/>, pristupljeno 01.08.2018.)

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz materijalne nepokretne kulturne baštine na području Općine Žminj

(Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=27>, pristupljeno 01.08.2018.)

Tablica 2. Prikaz materijalne pokretne kulturne baštine na području Općine Žminj

(Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=27>, pristupljeno 01.08.2018.)

SAŽETAK

Kulturna baština temelj je razvoja kulturnog turizma. Unatoč bogatstvu resursa i dobro razvijenoj turističkoj infrastrukturi te turističkoj tradiciji na ovim područjima, Hrvatska zasad ne iskorištava sve mogućnosti u razvoju kulturnog turizma.

Posebnost prostora Istarske županije je vrijedna kulturno-povijesna baština koja ima izuzetno značenje za čitavu Hrvatsku. Općina Žminj tek je manja općina Istarske županije, no svojom turističkom ponudom može konkurirati s ostalim, puno većim općinama. Kalendar događanja i manifestacija na području Općine je iznimno bogat. Manifestacije utemeljene na bogatoj tradiciji privlače svake godine sve više posjetitelja, a upravo su one baza daljnjeg razvitka kulturnog turizma na ovoga područja. Također, važno je istaknuti kulturno-povijesnu baštinu kojom Žminj obiluje. U turističkom smislu, bogatstvo materijalnom (pokretnom i nepokretnom) i nematerijalnom kulturno-povijesnom baštinom glavni je pokazatelj stvarne veličine ove Općine.

Može se zaključiti da je Općina Žminj pronašla način na koji se najbolje interpretira kroz svoju povijest, umjetnost te baštinu što ujedno stvara doživljaj kojeg turisti u današnje vrijeme i traže. Također, upravo zbog prethodno navedenih karakteristika ima mnogo potencijala za daljnji razvoj te još uspješniji plasman na turističkom tržištu kulturnog turizma.

Ključne riječi: kulturni turizam, lokacija, materijalna i nematerijalna baština, manifestacije.

SUMMARY

Cultural heritage is the foundation of cultural tourism development. Despite being rich with resources, having well developed touristic infrastructure and continueing the touristic tradition, Croatia is still not using all of the possibilities regarding development of cultural tourism.

Istria County has a wealthy cultural-historic heritage which has a significant meaning for the entire country Croatia. Žminj is only a small Municipality within Istria county but with its touristic offer, can easily compete with other bigger Municipalities. Žminj is offering a calendar enriched with various events. The events founded on rich tradition attract more and more visitors throughout the year and in the same time they are the base of future development of cultural tourism in Žminj. Likewise, important thing to emphasize is the prosperous cultural-historic heritage of Žminj. Considering tourism, being rich with tangible (immoveable and movable), as well as intangible cultural-historic heritage, counts as the main indicator of Žminj's size in general. To conclude, Municipality of Žminj has found a way how to interpret through its history, art and heritage which is creating an experience that tourists nowadays strive to. As a result of above listed characteristics, Žminj has a lot of potential for future development and even more for placing itself on the touristic market of cultural tourism.

Key words: cultural tourism, location, tangible and intangible heritage, cultural events.